

ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲರುವಂತೆ ಸಂಧಿಗಳ ಬಿಡಿಸುವಿಕೆ.

ಗೀತನಾಟಕ- ಶಬರಿ	ಶಬರಿ
ಸುರ+ ಅಸುರ=ಸುರಾಸುರ (ಸರ್ವಣದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ)	ಊರು+ಊರು=ಊರೂರು (ಲೋಪ)
ಬಲ್ಲೆನು + ಎಂದು= ಬಲ್ಲೆನೆಂದು (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಬಲ್ಲೆನು+ಎಂದು=ಬಲ್ಲೆನೆಂದು (ಲೋಪ)
ಸೂರ್ಯ+ಉದಯ=ಸೂರ್ಯೋದಯ (ಗುಣಸಂಧಿ)	ಮಾತು+ಅಂತು=ಮಾತಂತು(ಲೋಪ)
ಮಳೆ+ಕಾಲ=ಮಳೆಗಾಲ (ಆದೇಶಸಂಧಿ)	ಸಂಪನ್ನರು+ಆದ=ಸಂಪನ್ನರಾದ(ಲೋಪ)
ಅಷ್ಟ+ಐಶ್ವರ್ಯ=ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ (ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿ)	ಕೈ+ಅನ್ನು=ಕೈಯನ್ನು=(ಯಕಾರಾಗಮ)
ವೇದಿ+ಅಲ್ಲ=ವೇದಿಯಲ್ಲ ('ಯ'ಕಾರಾಗಮ ಸಂಧಿ)	ಮಳೆ+ಇಂದ=ಮಳೆಯಿಂದ(ಯಕಾರಾಗಮ)
ವೃಕ್ಷಸಾಕ್ಷಿ	ಶಾಲಿ+ಅಲ್ಲ=ಶಾಲಿಯಲ್ಲ(ಯಕಾರಾಗಮ)
ಪೋಗಲ್ + ಬೇಕುಂ= ಪೋಗಲ್ವೇಕ್ಕುಂ (ಆದೇಶಸಂಧಿ)	ಮರ+ಅನ್ನು=ಮರವನ್ನು(ವಕಾರಾಗಮ)
ತಕ್ಕ+ ಅನಿತು = ತಕ್ಕನಿತು (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಮಗು+ಇಗೆ=ಮಗುವಿಗೆ(ವಕಾರಾಗಮ)
ಪೂಜ್ಞ + ಎಡೆ = ಪೂಜ್ಞೆಡೆ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಮಳೆ+ಕಾಲ=ಮಳೆಗಾಲ(ಆದೇಶ)
ವೀರಲವ	ಮೈ+ತೋರು=ಮೈದೋರು(ಆದೇಶ)
ಚರಿಸುತ+ಅದ್ವರದ=ಚರಿಸುತದ್ವರದ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಬೆನ್+ಪತ್ತು=ಬೆಂಬತ್ತು(ಆದೇಶ)
ನಿಜ+ಆಶ್ರಮ=ನಿಜಾಶ್ರಮ (ಸರ್ವಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ)	ಕಡು+ಬೆಳ್ಳು=ಕಡುವೆಳ್ಳು(ಆದೇಶ)
ಲೇಖನವನು + ಓದಿ= ಲೇಖನವನೋದಿ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಮೆಲ್+ಮಾತು=ಮೆಲ್ವಾತು(ಆದೇಶ)
ತೆಗೆದು+ಉತ್ತರೀಯಮಂ=ತೆಗೆದುತ್ತರೀಯಮಂ(ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಮಹಾ+ಆತ್ಮ=ಮಹಾತ್ಮ(ಸ.ದೀ.ಸಂಧಿ)
ಬೇಡಬೇಡ+ಅರಸುಗಳ= ಬೇಡಬೇಡರಸುಗಳ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಗಿರಿ+ಈಶ=ಗಿರೀಶ(ಸ.ದೀ.ಸಂಧಿ)
ನಿಂತು+ಇರ್ಧನು=ನಿಂತಿರ್ಧನು (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಸುರ+ಅಸುರ=ಸುರಾಸುರ(ಸ.ದೀ.ಸಂಧಿ)
ಲಂಡನ್ ನಗರ	ವಧೂ+ಉಪೇತ=ವಧೂಪೇತ(ಸ.ದೀ.ಸಂಧಿ)
ಒಮ್ಮೆ+ಒಮ್ಮೆ=ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ದೇವ+ಇಂದ್ರ=ದೇವೇಂದ್ರ(ಗುಣ)
ಜಾಗ+ಅನ್ನು = ಜಾಗವನ್ನು (ವಕಾರಾಗಮಸಂಧಿ)	ಜ್ಞಾನ+ಈಶ್ವರ=ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ(ಗುಣ)
ಅತಿ+ಆದರ=ಅತ್ಯಾದರ (ಯಣಸಂಧಿ)	ಸೂರ್ಯ+ಉದಯ=ಸೂರ್ಯೋದಯ(ಗುಣ)
ವಾಚನ+ಆಲಯ=ವಾಚನಾಲಯ (ಸ.ದೀ.ಸಂಧಿ)	ಮಹಾ+ಋಷಿ=ಮಹರ್ಷಿ(ಗುಣ)
ಸಂಗ್ರಹ+ಆಲಯ=ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ (ಸ.ದೀ.ಸಂಧಿ)	ಮಹಾ+ಈಶ=ಮಹೇಶ(ಗುಣ)
ಓಣಿ+ಅಲ್ಲ=ಓಣಿಯಲ್ಲ (ಯಕಾರಾಗಮಸಂಧಿ)	ಏಕ+ಏಕ=ಏಕೈಕ (ವೃದ್ಧಿ)
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ	ಜನ+ಐಕ್ಯ=ಜನೈಕ್ಯ (ವೃದ್ಧಿ)
ಇರುಳು + ಅಳಿದು= ಇರುಳಳಿದು (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ವನ+ಔಷಧಿ=ವನೌಷಧಿ(ವೃದ್ಧಿ)
ತೆರೆದು+ಇಕ್ಕುವ = ತೆರೆದಿಕ್ಕುವ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಅಷ್ಟ+ಐಶ್ವರ್ಯ=ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ(ವೃದ್ಧಿ)
ಹೊಸ+ಕಾಲ=ಹೊಸಗಾಲ (ಆದೇಶಸಂಧಿ)	ಅತಿ+ಅವಸರ=ಅತ್ಯವಸರ (ಯಣ)
ದಿಕ್ + ಮಂಡಲ= ದಿಗ್ಮಂಡಲ (ಜಸ್ವ ಸಂಧಿ)	ಜಾತಿ+ಅತೀತ=ಜಾತ್ಯತೀತ(ಯಣ)
ದಿಕ್ + ಮಂಡಲ=ದಿಗ್ಮಂಡಲ (ಅನುನಾಸಿಕಸಂಧಿ)	ಕೋಟ+ಅಧೀಶ್ವರ=ಕೋಟ್ಯಧೀಶ್ವರ(ಯಣ)
ತಿಂಗಳನ + ಊರು= ತಿಂಗಳನೂರು (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ಕೋಟ+ಅನುಕೋಟ=ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟ(ಯಣ)
ಕೆಮ್ಮನೆ ಮೀಸೆವೊತ್ತನೆ	ವಾಕ್+ದೇವಿ=ವಾಗ್ದೇವಿ (ಜಶ್ವ)
ವಲ್ಕವ+ ಆವೃತ=ವಲ್ಕಲಾವೃತ (ಸರ್ವಣದೀರ್ಘ ಸಂಧಿ)	ಅಜ್+ಅಂತ=ಅಜಂತ(ಜಶ್ವ)
ದ್ರವ್ಯ +ಅರ್ತಿ=ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿ (ಸರ್ವಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ)	ಷಟ್+ಆನನ=ಷಡಾನನ(ಜಶ್ವ)
ನಿಮ್ಮ+ಅರಸ=ನಿಮ್ಮರಸ (ಲೋಪಸಂಧಿ)	ದಿಕ್+ಅಂತ=ದಿಗಂತ(ಜಶ್ವ)
ಮದ+ಉನ್ನತ=ಮದೋನ್ನತ (ಗುಣಸಂಧಿ)	ಅಪ್+ಧಿ=ಅಭಿ (ಜಶ್ವ)
ಕಳ್ + ಕುಡಿ =ಕಳ್ಳುಡಿ (ಆದೇಶಸಂಧಿ)	

ಸಂಧಿಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ , ಸಂಧಿನಿಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ತ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇದರೊಟ್ಟಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲರುವಂತೆ ಸಮಾಸಗಳ ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಮಾಡುವಿಕೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿಸಾಕ್ಷಿ	
ಅತಿಯಾದ + ಕುಟಲ = ಅತಿಕುಟಲ (ಕರ್ಮಧಾರೆಯ ಸಮಾಸ)	
ಕೈಯನ್ನು + ಕೊಟ್ಟುದು = ಕೈಕೊಟ್ಟುದು (ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ)	
ಕಡಿದು + ಏಕಾಂತ = ಕಟ್ಟಿಕಾಂತ (ಕರ್ಮಧಾರೆಯ ಸಮಾಸ)	
ಸ್ವಾಮಿಯ + ದ್ರೋಹ = ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಪರರ + ಧನ = ಪರಧನ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಧನದ + ಹರಣ = ಧನಹರಣ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು + ಮಾಡಿ = ಸಾಕ್ಷಿಮಾಡಿ (ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ)	
ಬಲದಿಂದ + ಬಂದು = ಬಲವಂದು (ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ)	
ಛಲಮನೆ ಮೆರೆವೆಂ	
ಪಾರ್ಥನು + ಖೇಮನು = ಪಾರ್ಥಖೇಮರು (ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ)	
ಅಂತಕನ + ಆತ್ಮಜ = ಅಂತಕಾತ್ಮಜ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ದಿನಪನ + ಸುತ = ದಿನಪಸುತ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಹಲಗಳ ಬೇಡರು	
ಕೈನ + ಮುಂದು = ಮುಂಗೈ (ಅಂಶಿಸಮಾಸ)	
ರಾತ್ರಿಯ + ನಡು = ನಡುರಾತ್ರಿ (ಅಂಶಿಸಮಾಸ)	
ಹನುಮನು + ಖೇಮನು + ರಾಮನು = (ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ)	
ಮೋಸವನ್ನು + ಮಾಡು = ಮೋಸಮಾಡು (ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ)	
ವೀರಲವ	
ಸೊಲ್ಲನ್ನು + ಕೇಳಿ = ಸೊಲ್ಲೇಳಿ (ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ)	
ನಲವಿನ + ಕುದುರೆ = ನಲ್ಲುದುರೆ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಬಿಲ್ಲನ್ನು + ಕೊಂಡು = ಬಿಲ್ಲಂಡು (ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ)	
ಬಿಲ್ಲರುವನ್ನು + ಏರಿಸಿ = ಬಿಲ್ಲರುವನೇರಿಸಿ (ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ)	
ಪೂವಿನ + ತೋಟ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಕೆಮ್ಮನೆ ಮೀಸೆವೊತ್ತನೆ	
ನಾಣ್ ಇಲ್ಲದವನು ಅವನೋ ಅವನಾಣಿ (ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸ)	
ದಿವ್ಯವಾದ + ಶರಾಳ = ದಿವ್ಯಶರಾಳ (ಕರ್ಮಧಾರೆಯ ಸಮಾಸ)	
ಮಹಿಗೆ + ಪತಿ = ಮಹಿಪತಿ (ಕರ್ಮಧಾರೆಯ ಸಮಾಸ)	
ಕಳ್ಳನ್ನು + ಕುಡಿದ = ಕಳ್ಳಡಿದ (ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ)	
ಕೌರವೇಂದ್ರನ ಕೊಂದೆ ನೀನು	
ಇನನ + ತನೂಜ = ಇನತನೂಜ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ದನುಜರ + ರಿಪು = ದನುಜರಿಪು (ಕರ್ಮಧಾರೆಯ ಸಮಾಸ)	
ಮುರನ + ಅರಿ = ಮುರಾರಿ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಮೇದಿನಯ + ಪತಿ = ಮೇದಿನೀಪತಿ (ಷಷ್ಟಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	
ಕೈಯನ್ನು + ಆನು = ಕೈಯಾನು = (ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ)	
ಮಾದ್ರರು + ಮಾಗಧರು + ಯಾದವರು (ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ)	
ಹೊಗೆಯನ್ನು + ತೋರು = ಹೊಗೆದೋರು (ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ)	
ರಾಜೀವನ + ಸಖ = ರಾಜೀವ ಸಖ (ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ)	

ತತ್ಸಮ ತದ್ಭವಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ಶಬರಿ	
ಚೀರ	ಸೀರೆ
ತವಸಿ	ತಪಸ್ವಿ
ದಿಟ್ಟು	ದೃಷ್ಟಿ
ಅಶ್ಚರ್ಯ	ಅಚ್ಚರಿ
ಭೂಮಿ	ಬುವಿ
ವನ	ಬನ
ವೃಕ್ಷಸಾಕ್ಷಿ	
ಕಾವ್ಯ	ಕಬ್ಬ
ಬೇಹಾರಿ	ವ್ಯಾಪಾರಿ
ವ್ಯಯ	ಜಯ
ಸಂದೇಹ	ಸಂದೆಯ
ಕೋಕಿಲಾ	ಕೋಗಿಲೆ
ಭಾಗ್ಯಶಿಲ್ಪಗಳು	
ಶ್ರೀ	ಸಿರಿ
ವಂಶ	ಬಂಜ
ಸ್ಥಾನ	ತಾಣ
ಯಶ	ಜಸ
ಪಟ್ಟಣ	ಪತ್ತನ
ಕಾರ್ಯ	ಕಜ್ಜ
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದನೋಡಿದಿರಾ	
ವರ್ಣ	ಬಣ್ಣ
ಬ್ರಹ್ಮ	ಬೊಮ್ಮ
ಚಂದ್ರ	ಚಂದಿರ
ಯುಗ	ಜುಗ
ಪ್ರಾಂಗಣ	ಅಂಗಳ
ಕೌರವೇಂದ್ರನಕೊಂದೆ ನೀನು	
ಪ್ರಸಾದ	ಹಸಾದ
ಛಲಮನೆ ಮೆರೆವೆಂ	
ಕಾರ್ಯ	ಕಜ್ಜ
ಅಜ್ಜ	ಆರ್ಯ
ಕೆಮ್ಮನೆ ಮೀಸೆವೊತ್ತೆನೆ	
ಪ್ರತೀಹಾರಿ	ಪಡಿಯಣ
ಸಂದೇಹ	ಸಂದೆಯ

ಅನ್ಯದೇಶೀಯಗಳು ಹಾಗೂ ವಿವರಗಳು

ಅನ್ಯದೇಶೀಯಪದ	ಭಾಷೆ	ಕನ್ನಡದ ಅರ್ಥ
ಡಾಕ್ಟರ್	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ವೈದ್ಯರು
ರೇಡಿಯೋ	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಆಕಾಶವಾಣಿ
ಗ್ರೌಡ್	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ನೆಲ
ಪೈಲಟ್	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ವಿಮಾನಚಾಲಕ
ರೀಜೆಂಟ್	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಪ್ರತಿನಿಧಿ
ಸ್ಯಾನಿಟರಿ	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ನಿರ್ಮಲೀಕರಣ
ದಿವಾನ	ಪರ್ಷಿಯನ್	ಸಚಿವ, ಮಂತ್ರಿ
ಮನ್ವಂತರ	ಸಂಸ್ಕೃತ	ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕಾಲ ಒಬ್ಬ ಮನುವಿನ ಕಾಲ
ಡಿಪ್ಲೊಮಾ	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಅಧಿಕಾರ ಪತ್ರ
ಅಜಮಾಯಿಷಿ	ಪಾರ್ಸಿ	ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯದ ಅನುಷ್ಠಾನ
ಸೋಪು	ಮೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಮಾರ್ಜಕ
ಕಾರ್ಖಾನೆ	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕ
ಕಾಗದ	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ಪತ್ರ(ಕಾಗದ)
ಕಚೇರಿ	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಇರಸಾಲು	ಪರ್ಷಿಯನ್	ರೈತರ ಹಣವನ್ನು ಖಜಾನೆಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು.
ದಮ್ಮಡಿ	ಗ್ರೀಕ್	ಚರ್ಮವಾದ್ಯ
ದಮಡಿ	ಗ್ರೀಕ್	ಚರ್ಮವಾದ್ಯ
ದಮ್ಮು	ಗ್ರೀಕ್	ಉಸಿರು
ದೀನಾರ	ಗ್ರೀಕ್	ಗ್ರೀಕ್ ದೇಶದ ಹಣ
ಗದ್ಯಾಣ	ಗ್ರೀಕ್	ಹಣ
ಅಬಕಾರಿ	ಪಾರ್ಸಿ	ಮದ್ಯ ಮಾರಾಟ ಇಲಾಖೆ
ರಸ್ತೆ	ಪಾರ್ಸಿ	ದಾರಿ
ದವಾಖಾನೆ	ಪಾರ್ಸಿ	ಆಸ್ಪತ್ರೆ
ಚೌಕಾಷಿ	ಪಾರ್ಸಿ	ಚೌಕಾಸಿ
ಜಮೀನು	ಪಾರ್ಸಿ	ಭೂಮಿರೂಪದ ಆಸ್ತಿ
ಆಮದು	ಪಾರ್ಸಿ	ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು
ದಲ್ಲಾಳಿ	ಪಾರ್ಸಿ	ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆದಾರ
ಅಮಾನತು	ಅರಬ್ಬೀ	ಸೇವೆಯಿಂದ ದೂರವಿಡು
ಅಸಲು	ಅರಬ್ಬೀ	ಮೂಲಮೊತ್ತ
ಇನಾಮು	ಅರಬ್ಬೀ	ಬಹುಮಾನ
ಕಾಯ್ದೆ	ಅರಬ್ಬೀ	ಕಾನೂನು
ಗಲೀಜು	ಅರಬ್ಬೀ	ಕೊಳಕು

ಅನ್ಯದೇಶೀಯಗಳು ಹಾಗೂ ವಿವರಗಳು

ಅನ್ಯದೇಶೀಯಪದ	ಭಾಷೆ	ಕನ್ನಡದ ಅರ್ಥ
ತಕರಾರು	ಅರಬ್ಬೀ	ವಾದ
ತರಬೀತು	ಅರಬ್ಬೀ	ತರಬೀತಿ
ನಕಲ	ಅರಬ್ಬೀ	ನಕಲ
ಮೇಜು	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಮೇಜು
ತಂಬಾಕು	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು
ಅನಾನಸು	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಅನಾನಸು
ಸಾಬೂನು	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಮಾರ್ಜಿಕೆ
ಆಸ್ವತ್ತೆ	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ವೈದ್ಯಾಲಯ/ದವಾಖಾನೆ
ಜೊಂಬು	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ತಂಚಿಗೆ
ಚಾ	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಚಹಾ
ಇಸ್ತಿ	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಇಸ್ತಿ
ರಸೀದಿ	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಜಮಾಚೀಟಿ
ಕಿಮ್ಮತ್ತು	ಉರ್ದು	ಶಕ್ತಿ
ತಾರೀಕು	ಉರ್ದು	ದಿನಾಂಕ
ತಾಲೂಕು	ಉರ್ದು	ತಾಲ್ಲೂಕು
ಅಹವಾಲು	ಉರ್ದು	ದೂರು
ಇಲಾಖೆ	ಉರ್ದು	ಇಲಾಖೆ
ದರ್ಜೆ	ಉರ್ದು	ಶ್ರೇಣಿ
ಬಂದೂಕು	ಉರ್ದು	ತೋಪು
ರುಜು	ಉರ್ದು	ಸಹಿ
ಶುರು	ಉರ್ದು	ಪ್ರಾರಂಭ
ಶಾಮೀಲು	ಉರ್ದು	ಒಳತೂರುವಿಕೆ
ಅರ್ಜಿ	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ವಿಜ್ಞಾಪನೆ
ಸಲಾಮು	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ನಮಸ್ಕಾರ
ದರ್ಬಾರು	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ಆಸ್ಥಾನ
ಕುರ್ಚಿ	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ಆಸನೆ
ಹುಕುಂ	ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ	ಆದೇಶ
ಬಸ್ತು	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಧೂಮಶಕಟಿಯಂತ್ರ
ಕಾರು	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಕಾರು
ಕಾಲೇಜು	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ
ಲೈಟು	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಬೆಳಕು
ಪೆನ್ನು	ಇಂಗ್ಲಿಷ್	ಲೇಖನಿ

ಅಲಂಕಾರಗಳು

‘ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನು ಮುತ್ತೈದೆಯ ಹಣೆಯ ಕುಂಕುಮದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಂದರೆ ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿವಿಧವಿಧವಾದ ವಸ್ತು , ಅಭರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾತು ಇತರರಿಗೆ ಸೊಗಸಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ‘ಕಾವ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಮಾತುಗಳೇ ಅಲಂಕಾರಗಳಾಗಿವೆ.’

ದಂಡಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದರ್ಶನದಲ್ಲಿ “ ಕಾವ್ಯಶೋಭಾಕರಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಅಲಂಕಾರಾನ್ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ” ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಧರ್ಮಗಳೇ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಎಂದರ್ಥ. ಅಲಂಕಾರವು ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳ ಲಾಠ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಗಳಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಕುಂದಣದ ಒಡವೆಗಳಂತಿದ್ದರೆ , ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು ಸದ್ದಿಗೋಸ್ಕರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೆಜ್ಜೆ ಪಾಡಗಳಂತಿರುವುವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಅಲಂಕಾರ

↓ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು

1. ಅನುಪ್ರಾಸ

ವೃತ್ತಾನುಪ್ರಾಸ

ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸ

2. ಯಮಕ

3. ಚಿತ್ರಕವಿತ್ವ

↓ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು

1. ಉಪಮಾಲಂಕಾರ

2. ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ

3. ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ

4. ಉತ್ತೇಕಾಲಂಕಾರ

5. ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾಲಂಕಾರ

6. ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು :-ಶಬ್ದಗಳ ಜೋಡಣೆಯ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಅದೇ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ- ಎಳೆಗಿಳಿಗಳ ಬಳಗಂಗಳನಳನಳಿಸಿಬೆಳೆದ ಕಳವೆಯ ಎಳೆಯಕಾಳಿಗೆ ಆಶಿಸಿದವು ಎಂಬಲ್ಲಿ ‘ಕಳ’ಕಾರವು ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿಂದ ಕೇಳುಗರ ಕಿವಿಗೆ ಶಬ್ದದ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ನೀಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳ ವಿಧಗಳು

1. ಅನುಪ್ರಾಸ :- ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅನುಪ್ರಾಸ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಾನುಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ವೃತ್ತಾನುಪ್ರಾಸ :- ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಮೂರೋ ಅಕ್ಷರಗಳು ಪನ: ಪನ:ಬಂದರೆ ಅದು ವೃತ್ತಾನುಪ್ರಾಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:- ‘ಎಳೆಗಿಳಿಗಳ ಬಳಗಂಗಳನಳನಳಿಸಿಬೆಳೆದ ಕಳವೆಯ ಎಳೆಯಕಾಳಿಗೆ ಆಶಿಸಿದವು’

ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸ :- ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹಲವು ಕಡೆ ಬಂದರೆ ಅದು ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :- ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಕೆಟ್ಟರು ಮನವಿಲ್ಲದೆ
ನೀಡಿ ನೀಡಿ ಕೆಟ್ಟರು ನಿಜವಿಲ್ಲದೆ

1. ಯಮಕ - ಮೂರು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಪದವೋ , ಪದಭಾಗವೋ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಆದಿ , ಮಧ್ಯ ಅಥವಾ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯಮಕ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಅಮಳ್ಳಳ್ ನಯವಿಕ್ರಮಗುಣ
ದಮಳ್ಳಳ್ ನೃಪಶಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ಪರಿಣತರವರಂ/
ಸಮರದೊಳುಗ್ರಶೌರ್ಯಂ
ಸಮರಸ ಸಂಪನ್ನನಾವನುಉದಾಂಪನ್ನಂ//

ಇಲ್ಲಿ ಅಮಳ್ಳಳ್ , ಸಮರ ಸಮರ ಎಂಬಪದಗಳು ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಚಿ. ಚಿತ್ರಕವಿತ್ವ:-ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಪದಗಳನ್ನೂ , ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಆರಿಸಿ ಜೋಡಿಸಿ ಕವಿಗಳು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಬ್ದವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕವಿತ್ವವೆಂದೂ 'ಬಂಧ'ವೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು.

ನನ್ನನ ನನ್ನನ ನಿನ್ನೊ
ನನ್ನದ ಮೈ ಮುನ್ನೆ ನಿನ್ನದೆನ್ನೆನೆ ಮುದದಿ/
ನನ್ನಿನ್ನುನ್ನೆನ್ನದೆ ನೀ
ನೆನ್ನುಂ ಮನ್ನನದೆನೆಮ್ಮನಿನ್ನೀಮುದಮುಂ//

ಇಲ್ಲಿ ಮದನ ಎಂಬ ಮೂರಕ್ಷರದ ಪದ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಶಬ್ದವೈಚಿತ್ರ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸೊಬಗು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹಾ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು.

ಉಪಮಾಲಂಕಾರ

'ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಅಂಶಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾದೃಶ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅಲಂಕಾರವೇ ಉಪಮಾಲಂಕಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ.' ಉದಾಹರಣೆಗೆ 'ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಖವು ಕಮಲದಂತೆ ಅರಳಿತು.'

ಉಪಮೇಯ :-ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ವರ್ಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಉಪಮೇಯ.

ಉಪಮಾನ:- ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ಉಪಮಾನ ಎನ್ನುವರು.

ಉಪಮಾವಾಚಕ :- ಅಂತೆ , ವೋಲ್ , ತೆರದಿಂ, ವೋಲು , ಹಾಗೆ , ಹಂಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಉಪಮಾವಾಚಕಗಳು ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಉಪಮಾನದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ.

ಸಮಾನಧರ್ಮ :- ಉಪಮಾನ ಹಾಗೂ ಉಪಮೇಯಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಕಾಣುವ ಸಮಾನ ಗುಣಧರ್ಮವೇ ಸಮಾನಧರ್ಮ.

ಪೂರ್ಣೋಪಮಾಲಂಕಾರ :- ಉಪಮಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣೋಪಮಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುವರು.

‘ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಖವು ಕಮಲದಂತೆ ಅರಳಿತು.’

ಉಪಮೇಯ:- ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಖ

ಉಪಮಾನ :- ಕಮಲ

ಉಪಮಾ ವಾಚಕ:- ಅಂತೆ

ಸಮಾನಧರ್ಮ :- ಉಪಮೇಯವಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಖವು ಅರಳುವುದಕ್ಕೂ , ಉಪಮಾನವಾದ ಕಮಲದ ಹೂವು ಅರಳುವುದಕ್ಕೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಸಮಾನ ಗುಣಧರ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ನಾಲ್ಕೂ ಅಂಶಗಳೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದು ಪೂರ್ಣೋಪಮಾಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅಂಶ ಲುಪ್ತವಾದರೆ ಅದು ಲಕ್ಷೋಪಮಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ

ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಂದರಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಇದೆ ಎಂದು ಅವುಗಳ ಹೋಲಿಕೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಎಣಿಸದೆ , ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದರಂತೆಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಅದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸೀತೆಯ ಮುಖಕಮಲ ಅರಳಿತು.

ಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮುಖ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ , ಕಮಲ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂಬಂತೆ ಹೇಳುವುದೇ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪಮಾನ : ಕಮಲ

ಉಪಮೇಯ : ಸೀತೆಯ ಮುಖ

ಸಮನ್ವಯ : ಉಪಮೇಯವಾದ ಸೀತೆಯ ಮುಖ ಉಪಮಾನವಾದ ಕಮಲವೇ ಎಂದು ಅಭೇದ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ

ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗಳು ಅರ್ಥ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಒಬ್ಬ ಭಾವದಿಂದ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುವರು.

ಕಾಗೆಯೊಂದಿಗುಳ ಕಂಡರೆ

ಕೂಗಿಕರೆಯದೆ ತನ್ನ ಬಳಗವೆಲ್ಲವ ?

ಕೋಳ ಒಂದು ಕುಟುಕ ಕಂಡರೆ

ಕೂಗಿ ಕರೆಯದೆ ತನ್ನ ಕುಲವೆಲ್ಲವನ್ನು?

ಶಿವಭಕ್ತನಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪಕ್ಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಕಾಗೆ ಕೋಳಿಗಿಂತ ಕಷ್ಟ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ//

ಕಾಗೆಯು ತನ್ನ ಬಳಗದ ಪಕ್ಷವಿರುವಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕೋಳಿಯು ತನ್ನ ಕುಲದ ಪಕ್ಷ ಇರುವಂತೆ
ಶಿವಭಕ್ತನಾದವನು ಭಕ್ತಿ ಪಕ್ಷವಿರಬೇಕು . ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹಾ ಭಕ್ತ ಕಾಗೆ ಕೋಳಿಗಿಂತಲೂ
ಕಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಉಪಮಾನ :- ಕಾಗೆ ಕೋಳಿಗಳು

ಉಪಮೇಯ:- ಶಿವಭಕ್ತ

ಸಮನ್ವಯ :- ಇಲ್ಲ ಉಪಮಾನ ಉಪಮೇಯಗಳೆರಡೂ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಜಂಬ ಭಾವದಿಂದ
ತೋರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರ

ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷ ವಾಕ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ
ವಾಕ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರ ಎನ್ನುವರು.

ಅರಸಕೇಳಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷಿ ಮೃಗಜಂತುಗಳ್
ಧರಣಿಸುತೆಯಂ ಬಳಸಿ ನಿಂದು ಮಯ್ಯುಡುಗಿ ಜೋ
ಲ್ಲದೆ ಕಂಬನಿಗರೆದು ನಿಜವೈರಮಂ ಮರೆದು ಪುಲೈವುಗಳನೆ ತೊರೆದು//
ಕೊರಗುತಿದವು ಕೂಡೆ ವೃಕ್ಷಲತೆಗಳ್ ಬಾಡಿ
ಸೊರಗುತಿದವು ಶೋಕಭಾರದಿಂ ಕಲ್ಲಳುಂ
ಕರಗುತಿದವು ಜಗದೊಳುತ್ತಮರ ಹಾನಿಯಂ ಕಂಡು ಸೈರಿಸುವರುಂಟೆ//
ಜೈಮಿನಿಭಾರತ -ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಕವಿ

ಕವಿಯು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಎಲ್ಲಾ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಜಗದೊಳುತ್ತಮರ ಹಾನಿಯಂ ಕಂಡು
ಸೈರಿಸುವರುಂಟೆ ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಉಪಮಾನ :- ಜಗದೊಳುತ್ತಮರ ಹಾನಿ

ಉಪಮೇಯ :- ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕೊರಗಿ ಸೊರಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿ

ಇಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ತಳಮಳದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಜಗದೊಳುತ್ತಮರ ಹಾನಿಯನ್ನು
ಕಂಡು ಸೈರಿಸುವರುಂಟೆ ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ
ಅಲಂಕಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ

ಉಪಮೇಯವನ್ನು ಉಪಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ವರ್ಣಿಸುವುದನ್ನೇ ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಆ ಸೇನಾ ರಜದಿಂ ಪರಿ
ದೂಸರ ಮಾಡುದು ನಿಜಾಂಗಮಂ ತೊಳೆಯಲೈಂ
ದೋಸರುಸದೆ ಪೊಕ್ಕಂತಿರೆ
ವಾಸರ ಕರನಪರ ವಾರಿ ನಿಧಿಯಂ ಪೊಕ್ಕಂ//

ಉಪಮಾನ :- ಯುದ್ಧದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು
ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು ಎಂಬುದು.

ಉಪಮೇಯ :- ಸಂಜೆಯಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವುದು.

ಸಮನ್ವಯ :- ಸಂಜೆಯಾದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ . ಆದರೆ ಕವಿ ಇದನ್ನು ಉತ್ತೇಕ್ಷಿಸಿ ಯುದ್ಧದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು ಎಂದು ಬೇರೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನಾಗಿಯೇ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ

ಒಂದು ಪದವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಶ್ಲೇಷೆ ಎನ್ನುತ್ತೆವೆ. ಇಂತಹಾ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವ ಪದಗಳಿರುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

‘ಕುರುಕುಲಾರ್ಕನುಮರ್ಕನುಮಸ್ತಮೆಂಬುದರ್’

ಕುರುಕುಲಾರ್ಕ - ದುರ್ಯೋಧನ

ಅರ್ಕ - ಸೂರ್ಯ

ಇವರಿವರೂ ಅಸ್ತಂಗತರಾದರು.

ರನ್ನ ಕವಿಯು ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವುದನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಪ್ರಾಯನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಮರಣ ಹೊಂದುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲು ಶ್ಲೇಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಅವ್ಯಯಗಳು

ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುವಾಗಲಿಂಗ , ವಚನ ಹಾಗೂ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದದೆ, ರೂಪವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದದೆ ಸ್ಥರವಾಗಿರುವ ಪದವೇ ಅವ್ಯಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ 'ವ್ಯಯ' ಎಂದರೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎಂದರ್ಥ. ಅವ್ಯಯ ಎಂದರೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದದೆ ಇರುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಅವ್ಯಯಗಳ ವಿಧಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯಾವ್ಯಯ

ಕೆ.ಎ.ಎಸ್.ಫಲಿತಾಂಶ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಕೂಡಲೇ ರವಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಂಶಗಳು ಥಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ.

ನಾವು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಅವನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಕಾಡೇ ಕಾಡು.

ಈ ಮೇಲಿನ 'ಕೂಡಲೆ' ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ 'ಥಟ್ಟನೆ' ಎನ್ನುವುದು ಅನುಕರಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ಹೇಗೆ' ಎನ್ನುವುದು ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ 'ಎತ್ತ' ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಾವುವೂ ಅಂಗ , ವಚನ ಹಾಗೂ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳು :- ಬಳಕೆ , ಇನ್ನು , ತರುವಾಯ , ಒಡನೆ, ಅನಂತರ , ಕೂಡಲೆ

ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳು :- ಅತ್ತ , ಇತ್ತ, ಎತ್ತ , ಸುತ್ತ

ರೀತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳು :- ಹಾಗೆ , ಹೀಗೆ , ಅಂತೂ , ಇಂತು, ಎಂತು , ಬೆಳ್ಳಗೆ , ಕರಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ , ಮೆಲ್ಲನೆ , ಸುಮ್ಮನೆ , ತೆಳ್ಳಗೆ , ಬೆಜ್ಜಗೆ , ತಣ್ಣಗೆ

ಅನುಕರಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳು - ಧಗ್ಗನೆ , ಥಟ್ಟನೆ , ಥಳಥಳನೆ , ಗುಡುಗುಡನೆ

ಅನುಸರ್ಗಾವ್ಯಯಗಳು

ವಿಭಕ್ತಿ ರೂಪಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷಣ ಕೃದಂತಗಳಿಗೂ ಮುಂದೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಅನುಸರ್ಗಾವ್ಯಯಗಳು ಎನ್ನುವರು

- ಈ ಸರದ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಓಡೋಡಿ ಬಂದೆ.
- ಹೊಳೆಯ ತನಕ ಓಟ
- ದೊರೆಯವರೆಗೆ ದೂರು
- ತಿಂಡಿಯನ್ನು ನೀಡದ ಹೊರತು ಮಗು ಅಳುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
- ಮದಕರಿ ನಾಯಕ ಹುಲಿಯಂತೆ ಘರ್ಜಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು.

ಸಲುವಾಗಿ , ತನಕ , ವರೆಗೆ , ಅಂತೆ , ಇವೆಲ್ಲಾ ಅವ್ಯಯಗಳು ನಾಮಪದಗಳ (ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವುಳ್ಳ) ಮುಂದೆ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ. 'ಹೊರತು' ಎಂಬ ಅವ್ಯಯವು ವಿಶೇಷಣ ಕೃದಂತದ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ.ಹೀಗೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳುಳ್ಳ ನಾಮಪದಗಳ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷಣ ಕೃದಂತದ ಮುಂದೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಅವ್ಯಯಗಳು ಅನುಸರ್ಗಾವ್ಯಯಗಳು ಎನ್ನುವರು.

ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳು

ಪದಗಳಾಗಲ , ಪದಸಮುಚ್ಚಯಗಳಾಗಲ ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಲ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳೆನ್ನುವರು.

- ರಾಮನೂ , ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು.

(ರಾಮನ + ಊ , ಲಕ್ಷ್ಮಣನ +ಊ)

- ಕಾಫಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನೋ ಅಥವಾ ಬೆಲ್ಲವನ್ನೋ ಹಾಕಿದರಾಯಿತು.

- ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಶಾಲೆಗೇನೋ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿ ಆದರೆ ಮನೆಗೆಲಸದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮರೆತು ಬಂದೆನಲ್ಲ !

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಊ/ ಅಥವಾ /ಆದರೆ ಈ ಅವ್ಯಯಗಳು ಮೊದಲ ಅರ್ಥದ ಪದ ಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೋ , ವಾಕ್ಯಕ್ಕೋ ಸಂಬಂಧದ ಕೊಂಡಿಗಳಂತೆ ಬಂದಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು , ಇಲ್ಲವೆ , ಆಗಲ , ಆದರೂ , ಆದ್ದರಿಂದ , ಆದಕಾರಣ , ಇವು ಇಂತಹಾ ಅವ್ಯಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳು

ಏ ! ನೀನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?

ಊ ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ?

ಆಹಾ ! ಈ ಸಂಗೀತವೆಷ್ಟು ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿದೆ !

ಹೋ ! ಮಗ್ಗುಲ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಿದೆ !

ಥೂ ! ಇದೂ ಒಂದು ಬದುಕೇ !

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಏ , ಊ , ಆಹಾ , ಹೋ , ಥೂ ,ಓಹೋ ,ಎಲಾ , ಅಯ್ಯೋ ,ಅಹಹಾ , ಹೋಹೋ, ಓ , ಆ ಮೊದಲಾದ ಅವ್ಯಯಗಳು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯ ,ಸಂತೋಷ , ಸಂಭ್ರಮ , ಅಸಹ್ಯ , ಪ್ರಶ್ನೆ ,ಸಂಶಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಅವ್ಯಯಗಳು ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಅನುಕರಣಾವ್ಯಯ

ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವಾಗ ಬಳಸುವ ಅವ್ಯಯ ರೂಪಗಳು ಅನುಕರಣಾವ್ಯಯಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ.

- ಅವರು ಪಕಪಕನೆ ನಕ್ಕರು.
- ಹಾವು ಸರಸರನೆ ಸರಿದು ಹೋಯಿತು.
- ಆನರು ಬೋಟಿನಿಂದ ದಬದಬನೆ ಧುಮುಕಿದರು.
- ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಯೂ ಹಣದ ಝಣಝಣ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅನುಕರಣಾವ್ಯಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯ

ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ಬೇಕೆ , ಬೇಡ , ಸಾಕು , ಅಲ್ಲ , ಹಾಕು ಇತ್ಯಾದಿ

ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯ

ನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲ ಬರುವ 'ಏ'ಕಾರವೇ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದವನು ನಾನೇ.

ಅದು ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕವೇ ಆಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾನೇ , ಪುಸ್ತಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳು ನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥದಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹಾ ಅವ್ಯಯಗಳನ್ನು ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಛಂದಸ್ಸು

ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯ ನಿಯಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಛಂದಸ್ಸು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಛಂದಸ್ಸಿನ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ.

ಪ್ರಾಸ:- ಪಾದದ ಆರಂಭದ ಮೊದಲೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ನಡುವೆ ಬಂದಿರುವ ವ್ಯಂಜನವು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದು , ನಿಯತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಸ ಎನ್ನು ತ್ತೇವೆ. ಇದು ಆದಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಆದಿಪ್ರಾಸ ಎಂತಲೂ , ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಪ್ರಾಸ ಎಂತಲೂ , ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಯತಿ :- ಹಳಗನ್ನಡ ,ನಡುಗನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸುವಾಗ ಉಸಿರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಥಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಕೇಶೀರಾಜನು ತನ್ನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲ "ಯತಿಯೆಂಬುದುಸಿದಾಣಂ" ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯ ವಾಚನದಲ್ಲ ಉಸಿರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇರುವ ತಾಣವೇ ಯತಿ.

ಗಣ :- ಗಣ ಎಂದರೆ ಗುಂಪು ಎಂದರ್ಥ. ಅಕ್ಷರಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ , ಮಾತ್ರಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅಂಶಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಅಕ್ಷರಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಳಾಗುವುದನ್ನು 'ಅಕ್ಷರಗಣ' ಎಂತಲೂ ಮಾತ್ರಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಳಾಗುವುದನ್ನು 'ಮಾತ್ರಗಣ' ಎಂತಲೂ ಅಂಶಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಳಾಗುವುದನ್ನು 'ಅಂಶಗಣ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಾತ್ರ :- ಒಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವನ್ನು 'ಮಾತ್ರ' ಎನ್ನುವರು.

ಲಘು :- ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರ - 1 ಮಾತ್ರಕಾಲ

ಗುರು :- 2 ಮಾತ್ರಕಾಲ (2 ಲಘು = 1 ಗುರು.)

ಒಂದು ಅಕ್ಷರ ಗುರು ಆಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು

- ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳು ಗುರುವಾಗುತ್ತವೆ.

-- U -- U

ಸಾಕಾರ / ಧಾರಾಕಾರ

- ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರವು ಗುರುವಾಗುತ್ತದೆ.

_ U U _ U U
ಅ ಕ್ಷ ರ / ಸ ಕ್ರ ಮ

- ಅನುಸ್ವರ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳು ಗುರುವಾಗುತ್ತವೆ.

_ U U _ U U
ಅಂ ಗ ಳ ಚಂ ಗ ನೆ

- ಐತ್ತ ಮತ್ತು ಔತ್ತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಕ್ಷರವು ಗುರುವಾಗುತ್ತದೆ.

_ _ U _ _ U U
ಕೈಲಾಸ ಸೌದಾಮಿನಿ

- ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರ ಹಾಗೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರ ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಗುರುವಾಗುತ್ತದೆ.

_ _ _ _
ರಾಜನ್ ಆತ್ಮನ್

- 'ಁ'(ಅರ್ ಕಾರ) ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರ ಗುರುವಾಗುತ್ತದೆ.

_ U _ U
ಮಾರ್ಗ ವರ್ಮ

- ಷಟ್ಪದಿಯ ಮೂರು ಮತ್ತು ಆರನೇ ಸಾಲಿನ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಲಘುವಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರುವಾಗುತ್ತವೆ.

ಲಘುವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು

- ಎಲ್ಲಾ ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳೂ ಲಘುವಾಗುತ್ತವೆ.

UU UU UUU
ನಯವಿದ ಬುಗುರಿ

- ಶಿಥಿಲದ್ವಂದದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುರುವಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಲಘುವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿಥಿಲದ್ವಂದದ ಎಂದರೆ ದ್ವಂದದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಉಚ್ಚರಿಸದೆ ತೇಲಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆಗ ಗುರುವಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಲಘುವಾಗುತ್ತದೆ.

U U _ U U U _
ಅ ಡ ದೇರಿ ಅಮಳ್ಳಿ

ಛಂದೋನಿಯಮದಂತೆ ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರ ಗುರುವಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲ ಲಘುವೇ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿ ಉಚ್ಚರಿಸದೆ ತೇಲಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲದ್ವಂದದ ಬಳಕೆ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಗುತಿಸಬಹುದು.

'ಅಕ್ಷರಗಣ'

ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದನ್ನೇ ಅಕ್ಷರಗಣ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ವೃತ್ತಗಳು ಅಕ್ಷರಗಣದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಂತಹಾ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಖ್ಯಾತ ಕರ್ಣಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಅಕ್ಷರಗಣದ ಸೂತ್ರ ಹಾಗೂ ಖ್ಯಾತ ಕರ್ಣಾಟಕಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು.

ಉ _ _ _ ಉ _ ಉ ಉ _

ಅಕ್ಷರಗಣದ ಸೂತ್ರ - ಯ ಮಾ ತಾ ರಾ ಜ ಬಾ ನ ಸ ಲ ಗಂ

ಯಗಣ	ಯಮಾತಾ	ಉ _ _
ಮಗಣ	ಮಾತಾರಾ	_ _ _
ತಗಣ	ತಾರಾಜ	_ _ ಉ
ರಗಣ	ರಾಜಬಾ	_ ಉ _
ಜಗಣ	ಜಬಾನ	ಉ _ ಉ
ಬಗಣ	ಬಾನಸ	_ ಉ ಉ
ನಗಣ	ನಸಲ	ಉ ಉ ಉ
ಸಗಣ	ಸಲಗಂ	ಉ ಉ _
ಲ	ಲಘು	ಉ
ಗಂ	ಗುರು	_

ಖ್ಯಾತಕರ್ಣಾಟಕಗಳು

ಕನ್ನಡದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಆರು ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಖ್ಯಾತಕರ್ಣಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಅವು ಅಕ್ಷರಗಣಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಗಣವಿಭಾಗ ಮಾಡುವಾಗ ಮೂರು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗಣವೆಂಬಂತೆ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಾಳೆ ನೋಡಬೇಕು.

ಉತ್ಪಲಮಾಲಾ ವೃತ್ತ

ಭ ರ ನ ಭ ಭ ರ ಲ ಗಂ

_ಉಉ | _ಉ_ | ಉಉಉ | _ಉಉ | _ಉಉ | _ಉ_ | ಉ_

ಸೂತ್ರ : ಉತ್ಪಲ | ಮಾಲಿಯ | ಫುದುಭ | ರಂನಬ | ಬಂರಲ | ಗಂನೆಗ | ಟ್ಡರಲ್

ಭಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರು- ಉತ್ಪಲಮಾಲಾ ವೃತ್ತ.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗಣ ವಿದ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಉತ್ಪಲ ಮಾಲಾ ವೃತ್ತ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕೀಡಿತ ವೃತ್ತ

ಮ ಸ ಜ ಸ ತ ತ ಗ(ಗುರು)

_ _ _ | ಉಉ_ | ಉ_ಉ | ಉಉ_ | _ _ ಉ | _ _ ಉ | _

ಸೂತ್ರ : ಕಣ್ಣೊಪ್ಪಲ್ | ಮಸಜಂ | ಸತಂತ | ಗಮುಮಾ | ಶಾರ್ದೂಲ | ವಿಕೀಡಿ | ತಂ

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗಣ ವಿನ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಸ್ತಗ್ಧರಾ ವೃತ್ತ

ಮ ರ ಭ ನ ಯ ಯ ಯ

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — |
 ಸೂತ್ರ : ತೋರಲಮಂ | ರಂಭನಂ | ಮೂಯಗ | ಣಮುಮ ದೇತಾಂಸ್ತ | ಗ್ಧರಾವೃ | ತ್ರಮಕ್ಕುಂ |

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗಣ ವಿನ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಸ್ತಗ್ಧರಾ ವೃತ್ತ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ

ಸ ಬ ರ ನ ಮ ಯ ಲ.ಗು.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — |
 ಸಬರಂ | ನಮಯ | ಲಂಗಮಂ | ಬಗೆಗೊ | ಕಲ್ ಮತ್ತೇ | ಭವಿಕ್ರೀ | ಡಿ ತಂ |

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗಣ ವಿನ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಮತ್ತೇಭ ವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಮಹಾಸ್ತಗ್ಧರಾ ವೃತ್ತ

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — |

ಸೂತ್ರ : ಸತತಂ | ನಂಸಂರ | ಠಂಗಂನ | ರೆದೇಸೆ | ಯಮಹಾ | ಸ್ತಗ್ಧರಾ | ವೃತ್ತಮ | ಕ್ಕುಂ |

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗಣ ವಿನ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಮಹಾಸ್ತಗ್ಧರಾ ವೃತ್ತ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಚಂಪಕಮಾಲಾ ವೃತ್ತ

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — |

ಸೂತ್ರ : ನಜಬ | ಜಜಂಜ | ರಂಬ ಗೆ | ಗೊಳತ್ತಿ | ರೆಚಂಪ | ಕಮಾಲೆ | ಯಿಂದಪರ್ |

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಗಣ ವಿನ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಚಂಪಕಮಾಲಾ ವೃತ್ತ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ಗಣ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಮಾತ್ರಾಗಣ

ಮಾತ್ರಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗುವ ಗಣದ ರೂಪವೇ ಮಾತ್ರಾಗಣ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಂದರೆ ಕಂದಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಪದಿ. ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು.

ಕಂದಪದ್ಯ

ಲಕ್ಷಣ :- ಕಂದಪದ್ಯವು ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಪದ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೆಂತಲೂ ಅನಂತರದ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಧವೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಐದು ಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ವಿಷಮಗಣ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 1,3,5,7ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಗುರುವಿರುವ (ಉ-ಉ) ಗಣ ಬರಬಾರದು. ಎಂಟನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ಗುರುವಿರುವ ಗಣವೇ ಬರಬೇಕು. ಇದು ಕಂದಪದ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :-

ಉಉಉ ಉ | ಉ-ಉ | - - |
ನಿಮಗೆ ಪೊಡೆಮಟ್ಟು ಪೋಪೀ |

ಉಉ- | -- | ಉಉಉಉ | - - | ಉ ಉ- |
ಸಮಕ | ಟ್ಟಂಬಂ | ದೆನಹಿತ | ರೋಳಸಂ | ಧಿಯನೇಂ |

ಉಉಉಉ | ಉ-ಉ | -ಉಉ |
ಸಮಕೋಳ | ಸಲೆಂದು | ಬಂದೆನೆ |

ಉಉಉಉ | ಉಉ- | ಉ -ಉ | -ಉಉ | -- |
ಸಮರದೊ | ಕೆನಗ | ಜ್ಜಪೇಟೆ | ಮಾವುದು | ಕಜ್ಜಂ |

ಷಟ್ಪದಿ

ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ : ಆರು ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಪದ್ಯವನ್ನು ಷಟ್ಪದಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ವಿಧಗಳಿದ್ದು ಶರ , ಕುಸುಮ , ಬೋಗ , ಭಾಮಿನಿ , ಪರಿವರ್ಧಿನಿ ಹಾಗೂ ವಾರ್ಧಕ ಇವೇ ಆ ಆರು ವಿಧಗಳಾಗಿವೆ. ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು.

ಈ ಷಟ್ಪದಿಯ 1 2 4 ಮತ್ತು 5ನೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ 3 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಎರಡೆರಡು ಗಣಗಳೂ , 3 ಮತ್ತು 6 ನೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ 3 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಮೂರು ಗಣಗಳಿದ್ದು , ಛಂದೋ ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ 3 ಮತ್ತು 6ನೇ ಸಾಲು ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಲಘುವಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯ ನಿಯಮವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೆಂದೂ ನಂತರದ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಧವೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು.

